

ספר

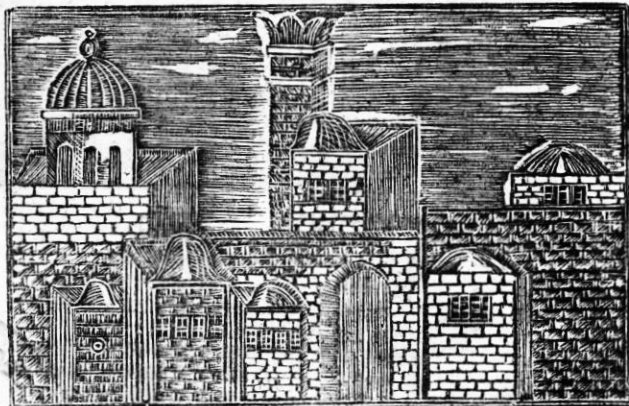
שבילי דוד

ויהודא

אשר חברתי אני האעיר שבתלמידים על ש"ע ח"מ בעזה"ת החוקן דעת :
 ובפתיחת הספר האגתי כלל אחד מעניני אבות מיקין :
 וגם איזה סניפין מעניני חזקת מנוון :
 הק' דוד ליב זילברשטיין מבאניהארט בן לאדא"מו מו"ה אהרן לייפניק זוק"ל :
 בפה"מ'ם שבילי דוד על אה"ע וס' קול קורא על התורה

נדפס ע"י הרב המדפיס וכו' מוהר"ר ישראל ב"ק הי"ו
 על מכשם הדפוס משנת משה הי"ו : ואשתו יהודית נשכ"גו"מ :
 תחת ממשלת אדונינו המלך החסיד הרחמן שולטאן
 עבד איל עזי יר"ם

כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים

פעה"ק ירושלים תוכב"א

בשנת ה'תת"ר לפ"ק

באחד בפניו לעדיף מליה וממילא בחבלות אפי' סומא בעין אחד פסול דבעי סמוכין לכ"ד ואף דמתכשי' ליל' עכ"פ בעי שיהא חזיא לכל דבר משא"כ אם נימא דאפי' בשתי עיניו כשר וע"כ דנאמר דאיבעל לגמרי דין סומא בד"מ אפי' בסמוכין א"כ מה הוכחה אף דל"ב סנהדרין עכ"פ סמוכין בעי כמו בד"מ אפי' גם בד"מ היכא דבעי סמוכין סומא פסול רק היכא דאינו דיני חבלות מנשרין עכ"פ סומא באחד מעיניו הואיל דליה כשר ובשתי עיניו אוקמא אדן פסול סומא אפי' בד"מ :

סימן ח

א"מ"ע סק"ז יש לפי' מה קו' מהך דעומי' כל הרוגי' דדרשין בתלמוד שהגיע להוראה דזה לאו"ה כל שהגיע להורא' דגמיר וסביר כשר הוא מ"ה להורות מש"כ לד"מ דמ"ה בעי סמוכין דווקא ובהדיא חילק הג"י בזה לענין אפי' ולענין ד"מ כמו שהביאו הרמ"א בס' כ"ה ס"א ונ"ל דמ"ה דעמו ריש סי' ב' דגם לד"מ יחיד כשר מ"ה עמ"כ שם באריכות והא' דחילק הג"י בין אפי' לד"מ א"ש גם לסמ"ע דעכ"פ איכא משום אל תהא דן יחידי בד"מ מש"כ באו"ה אבל כאן מיירי אפי' בזירוף ג' . ועי' אפי' להסוברים מ"ה בעי ג' סמוכין דווקא מ"מ עכשיו שהכשירו באין סמוכין ממילא הוא בכלל ועומים כל הרוגי' . ובאו"ה חילק דאף מי שהדור צריך לו פטור לדון כשיש דיינים אחרי' אף דאינם כוונתו ויש לעיין דאיכא משום משיב אבידה ובמ"א ל"ג דאחר יעשה כן רק המוג' ראשון מחויב וי"ל דיש דיינים קבועין לכך הוה כממלא שליח דב"ד שליח דכולו ניגה ויש לשאל בזה מה זה הדגדול ממשיך עצמו ודיינים אחרים שאינם גדולין כמותו מקבלין עליהן הרי אין ראוי ליתול רק שכן בטילה א"כ מה תועלת יש להן בזה שיקבל עליהן מעוה זה יותר מהדגדול וכה"ג יש לשאל גם בס' ז' במחבר ס"ו שם וי"ל דזה עפ"י המנהג שכ' מחבר ס' שח"ז ס"ב דהטו לפנים היינים : ועי' דהגדול צריך לזרז לפני לקבוע ישיבה או להורות דבר הקשה הבא אליו מכלל ישראל ודבר זה למדנו ממרע"ה ויתרו .

ודע כי סב"כ כתב דדברי המחבר אלו שהם מהרמב"ם מקורו מסנהדרין דף י"ד ר"ד מטמיר עצמו מלסמך דאמר הוי קבל וקיים וקשה הרי שם איתא דבתלמוד סבר כן ולבסוף כששמע כל הפולה לגדולה מוחלין לו שטותיו הוה ממיל' עצמו ומלינו בד"א בן עזריה דהוה ממלא עצמו להשתמש בכסא דמוקריה . ואילפא עס ר"י : לכן כ"ל דטובת הרמב"ם דהוי מושכן עצמן להתנות לדון משום דמושך עצמו מן הדין פורק ממנו גזל וקנאה אבל סמיכה הוי מקבלין או לפתית ראש ישיבה שהוא גדולה והרי המלכי' לא היו בורחין מלמנהך על ישראל :

והב"ח הביא הגמ' באריות דף י' בבי ר"ג שגלה אחר ר"א בן תסמא ור"י בן גודגדא להושיבן בראש ולא באו ג"ז היינו קודם שאמר להם ר"ג כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם עבדות אני נותן לכם והיינו כפי' דאמר ר"א בסנהדרין דף י"ד דמוחלין לו כל שטותיו :

וק"ל א"כ עכ"פ כה"ג שאין שם ראוי כמותו או שאין שם דין ראוי כלל והוא יושב ודן בנ' דאיכא משום ועומי' כל הרוגי' למה לא יפטור מלשם אם טעה אף אם נאמר דמ"ה בעי ג' סמוכין דווקא מי גרע מהיכא דקהל טפין אותן להיות דיינים דפטורין בס' כ"ה א"כ בזה דמוכרחין הן מדרש חז"ל דועטומי' כל הרוגי' מכ"ש דיפטרו ונסרין בזה דברי הר"ה בס' כ"ה ועמ"כ שם וי"ל דאף דדרשין ועומין כל הרוגי' אבל לא נאמר זה רק בקבלו עליהן מדעתן אבל לא בצפייה :

סימן ט

מחבר ס"א ויש לעיין בשו"ע דמחויב להחזיר את מחוייב באונסין והנה"כ ת"כ דידפינק שו"ע מחויב להחזיר מטעם כ"מ דאמ' רתמנא

ל"ת אם עבד לא מהגי אבל מנגן דמחוייב באונסין לדעת רש"י סנהדרין ע"ב גזון מחייב באונסין דילפי' מש"י או יהא מאזיה לימוד בגזון דנטל שלא מדעת אבל היכא דנתן מדעת מנגן דחייב באונסין . והנה באמת יש לנו הוכחה בגמ' דחייב באונסין מדאיתא במסכת ללא משכחת ביטלו ולא ביטלו רק זאת ועוד אחרת והרי משכחת בשו"ע ושרפו ואף דבה וודאי יתחייב תשלומין מטעם מו"ק עכ"פ בשעת שריפה אבל אין תשלומין על הלקיחה שצבר הלאו רק זה מטעם מו"ק אפי' דחייב באונסין כמו גזילה דחייב באונסין משום הגזילה ראשונה ולכן שרפו בידיים אף דנתוסף עליו חייב מו"ק עכ"פ תשלומי גזילה לא נפיק :

מיהא מהיכן ילפינן באמת כן . וא"ל בשביל השימוש מחייב באונסי' דז"א כמו דאסור לקבל גוף החפץ בשביל שומד כן השימוש אסור והיכא דמשתמש באסור כ"בש"מ ס"פ המפקיד ללא מחייב משום שליחות יד רק בשומר דקבל שמירה רק גזון לרש"י ל"ג מש"י בשומר עכ"פ אבל היכא דלא גזל רק מדעת נתן לו א"כ ליכא גזון וש"י ג"כ ליכא רק בשומר ומכ"ש אסבאמת לא שימש כלל א"כ מהיכי תיתי יתחייב באונסין . ועיין בהרא"ש פ' לולב הגזול כ"ז במע"ל חייב באונסין כיון דלא נתקיים התנאי הוה כש"כ צפיקדון ועמ"כ בס' ר"צ דש"מ לא כתב לחלק בין שומר לאחר רק בש"י כדי ליתול ולשלם מיד דמתחייב בטול' אבל בחנם ליכא חילוק : מיהא א"כ לא נשתמש עדיין ק' מהיכא ידעינן דחייב באונסי' ול"ג ממש"כ תוס"כ דאסמעות אינו קונה כיון דאסור להשתמש בו כ"ז דלא השתמש בו ליכא בו חיוב אחריות וי"ל דמשם מיירי בקנין מעות כיון דהדין דמציית א"ק ואסור להשתמש לא היה דעתו להשתמש בו כלל משא"כ הכא דדעתו היה להשתמש בו חייב מיד וכ"כ בקצ"ח סי' קצ"ג בקונה קרקע במעות דקונה רק לא הקנה לו רק לאחר ג' יום וכאנם בנתיים דחייב באונסין הואיל דעכ"פ דעתו היה להשתמש אף דפוזר עכשיו והיה פקדון למפרע ובנתיבות שם חולק עליו מחז"ק הג"ל ולפמ"ש א"ש . ואפי' אם נאמר דאינו חייב באונסין רק ש"מ ג"כ א"ש דלא משכחת ביטלו דכיון שביטל עכ"פ חייב מלך פשיעה וחוב פשיעה ה' עליו משעת לקיחה . מהא גנתיבו' הביא שם מהרי"ט בקנה לאחר זמן פטור מאונסי' ואפי' משפיעה כ"ז שלא נשתמש ולדידיה יקשה דמשכחת ביטלו בשו"ע :

וכ"ל מה שחקרנו לענין שו"ע נאמר הדין לענין ריבית מיהא לפי מש"כ מל"מ בפ"ד מהלכו' מלה בשם הריטב"א דריבית קנה לגמרי רק ממונה הוא אצלו ועי' בא"ע בא"מ סי' כ"ח דאפי' החפץ בעין א"צ להחזיר מה"ד דקנה רק דמים חייב לו וממילא חייב באונסין כיון דקנה ממש : וק"ל דמסתפינא אני אומר דרך אחר דטעם דשו"ע דמחזיר דילפינן מריבית דעכ"פ גלי קרא וחי אחיך עמך בריבית ומיניה ידעינן דלבריה לא אהדר עי' בא"מ שם דמזה ידעינן דאינו לא חוב דמים וילפינן בסו"ע מיניה ובר"פ א"כ הקשה גמ' לאו באונסיה ל"ל ת"ל מריבית ומירץ דמדעתיה וא"כ כאן בשו"ע דמדעתיה שפיר ילפינן מיניה וזה א"ל א"כ לאו בשו"ע ל"ל גילוף מריבית דמדעתיה ואסור ז"א אף דבריבית אסור מדעתיה לא ידעינן איסור שו"ע דודאי מתנה לאיש אחר מותר רק בריבית משום הלואה אסור וא"כ היכי נדע מזה דגם בשו"ע יש איסור מדעתיה רק לבתר דגלי איסור בשו"ע אף דמדעתיה יפה דימה הרמב"ם זה לריבית וממילא לדעת משל"מ והריטב"א הג"ל דליכא רק תביעת ממון ממילא ידעינן דחייב באונסין והט"ז כ"כ בריבית בעי ג"כ תביעה כמו כאן בשו"ע ועמ"ש לקמן בריש פ' גזילה מזה בעינן לא תחמוד :

ב ס"ב מחבר . אם קדם החובע ושלח מנחה אין האתבצ יכול לפוסלו לא נומדת חסידות ונ"ל דזה דוקא באקראי בצלמא אבל אם רגיל לשלוח לו מתנות לא עדיפא ממי שרגיל לשאל ממנו דפסול ומכ"ש כשנותן לו דבר קבוע לפרנסתו בכל שבו"ע מיהא יש לעיין בענין שבו"ע בס"ג דמפרנסין דייניהם לית ביה משום שו"ע והמנהג באיזה מקומות דמלבד שנותנין להם קבוצ מקופת הקהל הגסוג דאנשים אמודים שולח' להם בזמנים מיוחדים

מיועדים מתנות יש לעיין בזה טובא אף דגם זה מפרנסת הקהל להם יחשב עכ"פ מי שאין רוצה ליתן אף עליו כפיה או נימ' הואיל דעכ"פ עושה זה משום נהוג הקהל אף עליו החזקה טובה ומכ"ש כששניהם נותנים לו אבל לכתחילה וודאי דלא עדיף ממי"ש רמי"א דטוב לתקן שיגבה בתחלת השנה וכ"ז בכפיה אבל בקבלה לא גרע מקרוב דכשר עמ"כ בס"י ה' :

ג' ס"ג זה כ' הטור בשם הר"י ברלוגי והוליא כן מהא דהית' בכתובות פ' שני דייני גזירות דייני גזירות שצירושלים היו נוטלין מתרומת הלשכה וב' חוס' שם משום דכ"ש היו יושבין ולא עסקו בשום מלאכה ולא היה להם במה להתפרנס וידוע דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מאבות קרא חגור וז"ל כשענין בדברי רז"ל לא נמצא אולם שהיו מבקשין ממון מצ"א ולא היו מקבלין ממון לישירות הכבדית והייקרות ולא לראשי גלויות לא לדיניהם ולא למרביי התורה ולא לאחד מהגדולים ולא לשאר צ"ח מן העם אבל נמצא בכל דור ודור בכל קהלותיהם שהיה בהן עני בתכלית עניות ועשיר גדול בתכלית עשירות ותלילה גי לחשוד הדורות ההם שהם לא היו גומלין חסד ונותני לזקקה כי אמנם העני ההוא לא פשט ידו לקחת היו ממלאים ביתו כסף וזהב ופנינים אלא שלא שהיה רוצה אבל היה מסתפק במלאכתו שהי' מספרנס בה אם בריות אם בדומק והיה בו מה שצדי אדם כי התורה מנעתו מזה ויש להתבונן לפי דעתו אף יפרנס הא דייני גזירות נוטלין מתרומת הלשכה והמציין בלשון הטור של רמב"ם ז"ל בפ"ד משקלים מהר מזה שצ"דיינים שדין הגולנים נוטלין סכרן מתרומת הלשכה ולא כ' שדין דייני גזירות ועוד למה באמת דוקא דייני גזירות ולא שארי דייני ממוני' לכן נלפ"ד לפי מה דמסיק הגמ' בכתובות דייני גזירות היינו שגזרין גזירות על הגזירות כדאית' קטומה בת שנתה . וא"כ לפ"ד אין זה דין תורה לכן מותר ליקח סכר ע"ז זה כמו שר פשרה דמותר ולכן לא כ' הרמב"ם שדין דייני גזירות זה אסור רק דין הגולנין היינו שדין הגולנין עומד בקטנות . עוד הקשו תוס' הא דמלמרי שמיטה וקמיה נוטלין סכרן מתרומת הלשכה ותי' בזה ולרמב"ם דל"ל חילוק זה ואסור התמונת הדיניות בשכירות אע"פ דאין לו במה להתפרנס רק ללמוד מלאכה ואם יבוא לו בשעת מלאכה יקח סכר בטילה אבל בלא"ה אסור אע"פ דאיש שוסק במלאכה כלל וא"כ יקשה גם הג' ונלפ"ד דודאי מחוייב ללמוד במה מה שירצה הרב אבל לא דבאי' דוקא ללמוד רק הלכו' שחיט' או קמיה תמיד בודאי אינו מחוייב דוקא ללמוד זה וכיון דאינו מחוייב ללמוד זה שרי לטול סכר :

וכתב' בכ"מ דלו יהא הלכת' כרמב"ם הסכימו הדורות הראשונים להספיק החמנים מן הכבוד משום עת לעשות לה' הספרו תורתך . וכ' אדמו"ר בס' אמרי אש על י"ד סי' י"ז כשקוראין רב מומ"א וודאי ליבא איסוריוב"א כתב דלפי תירוק ראשון בתום כתובות הג"ל ללמוד שרי בשכר א"כ אפי' אין יושבין תמיד וגם הם עשירי' מותר' מיהא זה וודאי כשיש לו כדי פרנסתו בריות ולא רצה להורות ולדון עד שיתנו לו יותר דאסור דפריק הגמ' שם וכי ברשיעי עסקיין . ודע כי מש"כ הרמב"ם דמפולס לא היו מקבלים מעות להשיבות הנכבדות הגה הירושלמי פ"ג דהוריות הלכה ז' מעשה בר"א ור"י ור"ע שעלו לחולת אנטוכיא על עסק מנבת חמנים מוכח בהדיא דהו' הולכן לגבות לאורך חמנים . ועיין בגמ' דין בהוריות דף יוד ר"ג ור"י הוא אולי בסמינת' א"ל מי הוה ידעית דהוה לן עכובא כולי האי דאית' סולתא א"ל כוכב אחר' יש לשבעים שנה עולה ומתענה את הספני' א"ל כ"כ בידך ואתה עולה בספני' א"ל עד שאתה תמה עלי תמה על שני תלמידי' שיש לך ביצעה ר"א בן חסמא ור"י בן גורגלא שידעין לשער כמה טיפות יש בים ואין להם פת לאכול ולא בנד ללבוש נתן דעתו להושיבן בראש כשעלה שלח להם ולא באו חזר ושלח להם באו א"ל כדמומין אחס ששררה אני נתן לכם עבדות אני נתן לכם משמע בהדיא דהמתמנה לרב או לדיין נותנין לו לאכול וללבוש וגם מה שסרנו מתחלה משום ענות דמשמע

מדברי ר"ג להם עמ"כ בס"י ח' מזה . ובאמת יש לעיין וכי בשביל שצדיקין בחכמת המדינה ראוי להושיבן בראש :
וכודאי דמשמע דהושיבן בראש ללמוד תורה לא ללמד חכמת המדינה וי"ל הכוונה זה להפלת' אומיין לגדול חכמתן בתורה

סימן י"ב

א' ט"ד סק"ה ובסי' י"ח סק"ה כ' הש"ך דכשידעין להיכן הדין נוטה יכול א' להסתלק ושמ' יגמרו פי' במפרש' שם דחולקים ע"ז ולעג"ד רא' מהא דהי' לקמן סי' מ"ו לענין קיום השטר כותבין אחד ליתוהי' ושם לא היה גמר הדין רק בתמימה דאין שם אמירת פלוני זכאי ופלוני חייב אע"כ כל שידעין היכן הדין נוטה ראשי להסתלק ובאמת קיום תמור לענין צ"ד כמ"ש תוס' ואולי י"ל דש"ה ליתא אמירת פלוני זכאי אבל היבא דאיבא אף יכול להסתלק :

ב' ט"ז ס"ק י"ב כ' האחרוני' בשם מהר"מ דזה בחובצ אבל בנתבע בעי קנין ובס' שער המשפט י"א לרזן דגם בנתבע ל"ב קנין הואיל דקנה מתובע ועביד אגיש דובין דינא לכן ממילא נקנה בהדי' הגאה לתובע כמו גבי שומר וערב והוה כמו הלוקח חטיין שמופקדין ברשותו דקנה החטיין וממילא נתחייב במעות ה"ה בכתבע כיון דזוכה בממון שמוחק בו מכה מחילת התובע ממילא נקנה מנתבע לתובע והביא ראיה מס' ר"ה דפשרה דינא כמכר ואבג זוזי ואונסים גמר ומקנה ושם קנין לאו כלום דאנוס הוא רק בזה שוכה הנתבע ממילא גם התובע זוכה . ולעג"ד ל"ל דודאי גם בס"י ר"ה בעי קנין ולא הוה קנין באונס דאבג זוזי גמר ומקנה בקנין אבל בלא קנין לא מהגי' . וגם לא דמי לערב ושומר דאיבא בהדיא הגאה דהוי' ממונפל המותי' מש"כ בזה דלא הוי' התובע כלל דהשתא דנתבע חזר ע"כ אטו דנין באופן דנתבע זוכה דין וא"כ לא הוה כלל . וגם אפי' בהויא ממון על פיו לא אמרינן בהדיא הגאה בכ"מ דא"כ הא דמעות אין קונה נימא בהדיא הגאה דהויא ממון על פיו מקנה ליה אע"כ דבזה ל"ס דהויא ממון כיון דביעתו לקבל חפץ תמורתו וגם בזה כן דרוצה לקבל כנגד : ול"ד כלל לחטיין המונחין בחצר לוקח דממילא נתחייב במעות כיון דבאמת קנה חטיין של חבירו אבל כאן לא קנה כלום כיון דאנו דין שרוצה ללמוד וזכה דין א"כ לא קנה מחבירו כלום ול"ד להא דעביד איניש דובין דינא אף דלא שייך בזה קנין דכבר הוא שלו . רוצה הוא ליקח לפניס אבל דינא דמכח שקנה זה יהא ממילא התמורה קנה לו זה א"כ כיון דבאמת לא היה קנין :

ג' סת"ע סק"ו פחוס' שם הא דבקנין בעי תלתא לרבין משום דהוה קנין בטעות בפחות מתלתא דאין בקיאיין בפשרה והק' בשעה"מ הרי הגמ' אמר הטעם לרבין דמקיש דין לפשרה ונ"ל כיון דמקיש דין לשכר לכן אף בקבלו עליהן עכ"פ לכתחלה מזה ב' כמו דין ולכן שפיר מקרי בטעות כיון דעכ"פ יש מעלה בשלשה א"כ בפחות הוה קנין בטעות מש"כ אם נימא דאין מזה בנ' א"כ לא מקרי זה קנין בטעות לומר דלא בקיאיין בפשרה דחוק דלא צריך כלל אפי' לכתחלה ג' בפשר :

סימן י"ג

א' סת"ע סק"ב עיין בהר"ן ר"פ ז"ב הביא דעת הרמב"ן דיכול כ"א מצב"ד לברור ט' צ"ד אחר השוה לו במעלה אבל לא מצב"ד גדול לקטן ממש וב"ד דר"ה ור"ח שווין היה והר"ד תלמידו חולק עליו דאין חילוק כלל מצב"ד גדול לקטן אפי' בעיר אחת כל שהקטן עכ"פ צ"ד מומח' דירע' ד"ת לאפוקי צ"ד הדיעות דלית בהו רק חד דגמיר דזה נקרא לעתו פרכאות אוי וודאי צ"ד מומחה שכולס בקיאיין וידעין ד"ת פדיפא עדיפא מינייהו או בית הוועד דהיינו סנהדרין או צ"ד של ר' עקיבא שהיה גדול מסנהדרין הא לא"ה אין חילוק קנין מומחה גדול או קטן וכתב להר"ד יחד מומחה דגמיר וסביר אף יכול לטוף לרזן כל שזה בורר

סדר ט' שומחה אחר לרזן ואפי' יכל לרדות מצ"ד יחד שומחה דגמיר וסביר סדר ט' מומחה אחר לרזן דגמיר וסביר אף יכול לרזן דאף מומחה כמותו וא"ל ה' צ"ד הוה ז"א מדנקיט גמיר ונתנאים לא ר"ע לרזן ונ"ל א"כ ביחודות וודאי יש סביר ושאר מומחה אף דודע דף או שארי אמוראים אסור ל' לזה נקיט דאף דאין יכול עכ"פ יכול לטעון זכאי וזכאי דגמיר וסביר יכול לנפ' לרזן דגם השני מומחה רק אטו בע"כ ואפי' מני לטעון זכאי מזה מש"כ ביחד שומחה מומח הוא עדיף רק יחד לטעון

ב' מתבר ס"ו בס"ש פ"ג ברירנא ואם אף אפי' שחס בפגמם יודעין אחר רזין כהנא' ויבררו צ"ד אפי' שולמים להם באמת כמ"ס ר"ה אמריס בעיר א"י ב"ב ג' ט"ז סק"ג נק"מ סב"ב דין ונלפ"ד דלא מקרי סב"ב כ"ז לא מקרי סב"ב וא"כ ביחודות קנה מזה כלל לא צ"ד שפיר גבייה מיקרי כסא ואף דאין סופיק לש"ך מנגן ואם פסאס דתבין דין

א' רמ"א ס"א בס"ג פ' דחיה מצבלי דין דמלוה יכול לטעון לצ"ד למרחקים רק דרמ"א קא דמלוה ולוה שוין וא"ל לטעון במדני עשאו מיהא ראיית' כתוב בתקנת למרחקים ויש חסם סמוך וז' אף שומעין לו לפי שהדברי דאמרינן פו"צ טופין לייך ל' יוציא מנה פ"כ אם הדין אומר נשלה למרחוק שם לגרום הכסד לבצ"ד אם דלא שבקת חי שחס התבין וישבד שליח בפשרה דינו חסם שבסמוך וכ"ה בשם יכל אפי' לפכך ולרזן בפס' דר"ס ר"ס . וכהה סב"ב סתק סב"ב דיטל לרדות כ' פלוני צ"ד פ"ד צ"ד אחר הבחולת עגד דס' סב"ב סתק דר"פ וקא